

Definice některých pojmů z oblasti tlumočení a překladů

Aktivní jazyk, někdy označovaný jako jazyk B: jazyk, který tlumočnický nebo překladatel ovládá natolik, že může pracovat (tlumočit anebo překládat) z něj i do něj.

Korektura překladu: tj. porovnání překladu s originálem a oprava překladu. Za korekturu považujeme revizi tehdy, je-li v překladu nutno provést jen drobné úpravy a opravy. Pokud jsou provedeny hlubší zásahy do textu, jedná se o přepracování, nikoli korekturu.

Mateřský jazyk někdy označovaný jako jazyk A: skutečně mateřský, nebo jazyk v němž tlumočnický či překladatelský vyrůstal od dětství a ovládá jej stejně dokonale, jako jazyk mateřský.

Pasivní jazyk někdy označovaný jako jazyk C: jazyk, kterému tlumočnický nebo překladatelský natolik rozumí, že může pracovat z něj, ale nikoli do něj.

Pilotáž: používá se při kabinovém tlumočení na konferenci s více jazyky. Pilotní jazyk je ten, jemuž rozumí všichni členové tlumočnického týmu a jehož prostřednictvím tlumočí vystoupení řečníků, kteří hovoří jazykem, jemuž někteří tlumočnický nerozumí. Příklad: řečník hovoří německy, německý tlumočnický tlumočí do češtiny a všichni ostatní tlumočnický, kteří nerozumí německy, poslouchají české tlumočení a z toho tlumočí dál do svých jazyků, francouzštiny, polštiny atd.

Překlad je písemný převod textu z jednoho jazyka do druhého.

Překlad informativní nebo **orientační**, tzv. **hrubý překlad**: zákazník netrvá na stylistické dokonalosti výsledného překladu a jde mu jen o holý obsah.

Překlad podporovaný počítačem, je překlad textu, jehož úseky nabízí počítačový program přeložené podle překladů již dříve uložených do jeho paměti. Tento systém lze uplatnit v případě textů, které se často opakují (např. právní texty). Překladatel pak musí ověřit, zda se nabízený ekvivalent hodí i v daném případě a sladit celý text dohromady.

Překlad pro tisk: jedná se o nejnáročnější formu překladu, kdy zákazník požaduje nejen obsahově, ale i stylisticky a jazykově dokonalý text. Takový překlad musí projít jak věcnou, tak jazykovou korekturou druhé osoby.

Relay: používá se při kabinovém tlumočení (většinou v západní Evropě, u nás jen výjimečně) a podobně jako pilotáž má za cíl umožnit tlumočení vystoupení řečníků, kteří hovoří jazykem, jemuž někteří tlumočnický nerozumí. Na rozdíl od pilotáže, relay může představovat více jazyků na jedné konferenci. Příklad – maďarského řečníka tlumočí litevštinář z anglického tlumočení a češtinář z francouzského.

Retour: používá se při kabinovém tlumočení (většinou v západní Evropě, u nás jen výjimečně). Když je na konferenci použit systém jednosměrného tlumočení, každý tlumočnický tlumočí z jazyků, kterým rozumí, výlučně do svého mateřského jazyka (př. když hovoří řečník anglicky, anglická kabina mlčí) s výjimkou málo rozšířených jazyků, kde příslušná kabina tlumočí dvěma směry, tedy dělá retour do svého aktivního (cizího) jazyka a zajišťuje tak kolegům relay (např. když hovoří Maďar, maďarská kabina nemlčí a tlumočí třeba do angličtiny, protože není dostatek tlumočnický v ostatních kabinách, kteří by všichni mohli tlumočit přímo z maďarštiny do svých jazyků).

Šušotáž: z francouzského slova šeptání. Jedná se o simultánní tlumočení bez tlumočnické techniky, kdy tlumočnický sedí těsně vedle svého posluchače a simultánně mu šeptem tlumočí.

Tlumočení je ústní převod sdělení z jednoho jazyka do druhého.

Tlumočení doprovodné neboli **informativní**: tlumočnický pomáhá jazykové orientaci zákazníka v cizojazyčném prostředí (v restauraci, v dopravních prostředcích, v obchodech, atd.) ale netlumočí vlastní jednání.

Tlumočení konferenční konsekutivní neboli **vysoká konsekutiva**: tj. tlumočení následné. Jedná se o typ konferenčního tlumočení používaný při veřejných vystoupeních, pokud není k dispozici tlumočnická technika. Řečník pronese vždy delší úsek proslovu, i několik minut, během něhož si tlumočnický píše poznámky formou tlumočnického zápisu a začne tlumočit až poté, co se řečník odmlčí.

Tlumočení konsektivní, běžná konsektivna neboli **liaison**: je rovněž tlumočení následné, ale nikoli konferenční. Na rozdíl od vysoké konsektivy tlumočnick nečeká, až řečník dokončí dlouhý myšlenkový úsek, a tlumočí po větách. Je to běžný způsob tlumočení jednání u stolu.

Tlumočení simultánní neboli **tlumočení kabinové**: tj. tlumočení současné. Tlumočnick nečeká, až řečník domluví, aby začal tlumočit a po celou dobu tlumočí téměř současně s řečníkem. Simultánně lze tlumočit s použitím tlumočnické techniky, pak je to tzv. tlumočení kabinové nebo bez ní a pak je to šušotáž.

Tlumočnický zápis: je soubor poznámek, které si zapisuje tlumočnick při konsektivním tlumočení. Nejedná se o těsnopis, ale o osobní systém symbolů, zkratek a hesel, které nejlépe vyjádří obsah, tón a styl tlumočeného projevu tak, aby jej tlumočnick dokázal reprodukovat po určité časové prodlevě.

Tlumočnická technika: jsou to především mikrofony a sluchátka pro tlumočnicky, umožňující tlumočnickovi poslouchat řečníka v sále nebo kolegy v ostatních kabinách na různých kanálech a hovořit do jednoho nebo více kanálů. Tlumočnick musí mít možnost individuální volby kanálu, který chce poslouchat a do něhož má hovořit, jakož i individuální regulaci hlasitosti a tzv. kašlátka, neboli tlačítko „mute“, jímž může přerušit výstup zvuku do sálu. Technika je většinou umístěna v tlumočnické kabině.

Tlumočnická kabina (nikoli kabinka!) se používá buď pro označení vlastní místnosti, nebo přeneseně pro tým (dvou a více) tlumočnicků, kteří tlumočí do stejného jazyka z jedné kabiny. Pro každý pár jazyků (v systému pilotáže) nebo pro každý výstupní jazyk (v systému jednosměrného tlumočení) musí být samostatná kabina. Kabina může být zděná nebo přenosná a podléhá technické normě ISO 2603.